

Oslo, 12. april 2012

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

HØRINGSUTTALELSE

om forslag til forskrift om rammeplan for førskolelærerutdanningen

Små barn trenger mer kunstfag, ikke mindre

Fellesrådet for kunstfagene i skolen (FKS) er opptatt av at alle barn skal få oppleve og utøve ulike kunstarter som grunnlag for egen dannelse, samt få rom for å utvikle egen skaperkraft og kreativitet. Vi er også opptatt av å styrke og utvikle kunstfagenes innhold, omfang og likeverd, ikke minst gjennom å være pådrivere for høy kunstfaglig kompetanse hos pedagoger, lærere og førskolelærere. Estetiske prosesser som fri dramatisk lek, kreativ dans, forverbal kommunikasjon og fantasi er små barns naturlige lære- og utviklingsformer, derfor må kunstfagene settes i høysetet når rammeplanen for førskolelærerutdanningen skal endres. Nå står de i fare for å bli kraftig marginalisert.

I denne høringsuttalelsen vil vi først kommentere ulike temaer i forslaget til ny forskrift, før vi til slutt gir våre anbefalinger i kortfattet liste.

Studiepoeng må følge fag

Ny rammeplan for førskolelærerutdanningen bør styrke utdanningen, sørge for bred og tverrfaglig kompetanse om estetiske læreprosesser og kunstfagene, og styrke kandidatenes praktiskeestetiske pedagogiske ferdigheter. Samtidig bør endringene bidra til å gi utdanningen og yrket høyere status slik at flere høyt kvalifiserte kandidater av begge kjønn søker seg til utdanningen. Dessverre går forslaget til ny rammeplan i motsatt retning, den svekker grunnleggende sider ved utdanningen, har overdrevent fokus på teoretiske emner, glemmer at små barn grunnleggende lærer og utvikler seg gjennom fri og kreativ lek og gjøre den i tillegg mindre attraktiv ved at fagene ikke lengre skal gi egne studiepoeng.

Vi stiller oss også spørrende til at de innspill som er gitt rammeplanutvalget og som har vært svært entydige i sin kritikk av omorganiseringen til kompetanseområder, ikke er tatt til følge. Omorganiseringen fra fag til kunnskapsområder, fremstår – som andre allerede har påpekt – som begrensende og overfladisk. FKS frykter videre at kunstfagene vil forsvinne inn i et diffust kunnskapsområde som skal dekke over for mye og dermed risikerer å tilsløre mer enn det opplyser.

I tillegg åpner slik organisering for at førskolelærere med generell pedagogisk kompetanse, fortrenger kandidater med spisskompetanse på kunstfag og estetiske læreprosesser. Noe som ville være svært alvorlig, ikke minst for barnehager med mange små barn som nettopp utvikler seg gjennom forverbale uttrykk som dans, drama og andre fysiske og estetiske uttrykksformer.

Kunstfagene må styrkes

FKS er i dialog med ulike fagmiljøer innen kunstfaglig pedagogikk, og stiller seg bak de bekymringer som kommer til uttrykk blant annet i høringsuttalelser fra Siri Haukenes og Knut Olav Kristensen og annet fagpersonell ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus. De roper et varsku mot å svekke kunstfagene ytterligere. Det er særlig de aller minste som vil bli skadelidende når fremtidige førskolelærere mangler kunstfaglig kompetanse og trygghet til å tilrettelegge for barnas egen kultur, den frie, dramatiske og utforskende leken.

Utdanningsforbundet understreker også at de estetiske fagene må styrkes, og FKS støtter helhjertet følgende formulering fra Utdanningsforbundets høringssvar:

”Barn kommuniserer gjennom mange språk. Dette ivaretas gjennom de estetiske fagene. Disse har tradisjonelt hatt stor plass i barnehagen, og er en viktig del av barnehagens tradisjon. Musikk, drama og forming er fag som er viktige for å hjelpe og støtte barn i deres måte å kommunisere og uttrykke seg på, og for å gi barn varierte inntrykk som grunnlag for fantasi, kreativitet og skaperglede. Dette er fag som gir barna rike opplevelser og mye glede. De er ikke minst svært viktige og framtreddende i arbeidet med de yngste barna som ennå ikke kommuniserer med verbalt språk. De estetiske fagene bør være mer fremtreddende i den nye utdanningen, og vi ber om at dette kommer tydeligere frem i læringsutbyttebeskrivelsene.”

Med stadig større andel små barn i barnehagene blir kunstfagene enda viktigere, både som estetiske fag i seg selv, men også som metode i andre fag og kompetanseområder. FKS mener derfor at kunstfagene må inn på alle nivåer i utdanningen, også som et fag som ikke kan velges bort i 3. studieår. Videre ønsker FKS at øvrige kunstfag og særlig dans, kreativ norsk og medierte kunstformer, eksplisitt trekkes inn i rammeplanen.

St.m. 22 og forskning anbefaler kunstfag

FKS opplever også at forslaget motstrider føringene i St.m. 22 om ungdomstrinnet, hvor det legges opp mot mer praktisk læring og mindre teori, ikke minst gjennom de nye valgfagene. Forslaget for førskolelærerutdanningen legger derimot opp til økt teoretisering i barnehagen. Det er ikke fornuftig og bryter med barnehagens tradisjon for å være en læringsarena der barn utvikler seg gjennom kreativ og dramatisk lek og estetiske prosesser, uten stramme skolepedagogiske rammer. Som faglærerne i drama, forming og musikk ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus skriver:

”Norsk og internasjonal forskning de siste 10 årene, understreker betydningen av disse tre fagenes unike rolle i barns helhetlige kompetanseutvikling. Den sanselige erkjennelsen som skapes i barns møte med drama, forming og musikk, leder til kognitive evner og ferdigheter.”

Og de siterer Gunnar Berrefelt, 1981:

”Fantasi står for det søkende sinnets anstrengelse for å finne mening, sammenheng, struktur – og forklaring. Fantasi er ikke fornuftens motsetning men heller dens forutsetning. Det å følge sin fantasi i en estetisk skapende virksomhet er for barnet den naturlige måten å få innsikt.”

Også den internasjonalt anerkjente forskeren Anne Bamford, som nylig har foretatt en kartlegging av kunst- og kulturtilbudet for barn og unge i Norge¹, fremhever behovet for kvalifisert kunstfaglig undervisning og bruk av estetiske læreprosesser i øvrige fag.

Flerkulturell hverdag

Det norske samfunn og hverdag kjennetegnes i dag av en befolkning med familietilknytninger til en rekke land, religioner og tradisjoner. Norge er, som våre naboland, flerkulturelt, virkeligheten til barnehagene er flerkulturell. Det blir derfor feil å sidestille flerkulturell² kompetanse med globale

¹ <http://www.kunstkultursenteret.no/>

² Begrepet ”flerkulturell” er problematisk, fordi det er upresist og ofte forstås på en måte som deler befolkningen inn i to grupper – ”de etnisk norske” og ”de flerkulturelle”, og i sin ytterste konsekvens i et ”oss” og et ”de andre” – stikk i strid med den norske tradisjonen for å se mennesker som individer med frie valg, og ikke som skjebnebestemte og uforanderlige grupper. En mer meningsfull og hensiktsmessig bruk av begrepet ville være å konstatere at Norge er flerkulturelt, hvor hele befolkningen – ”etnisk norske eller ei – inngår i ”det flerkulturelle” og hvor ulike livsformer og uttrykk fremstilles som likeverdige og som bidrag til et demokratisk hele – Jonas Gar Støres ”nye norske vi”. Slik begrepet brukes i dagligtale er det imidlertid ikke en slik forståelse som ligger til grunn, og begrepet er derfor lite egnet til å fremme individets likeverd.

perspektiver, slik det gjøres under generelle kompetansemål under §2. Slik fremstilles ”flerkulturelle perspektiver” som noe som kan trekkes inn ved høve, noe som ikke naturlig angår barnas hverdag og barnehagen satt inn i en samfunnsmessig sammenheng (§1, 6. avsnitt). En slik tilnærming er ikke egnet til å fremme likeverd og individualitet blant barna, og bidrar til å segmentere oppfatninger om hva som er normalt og hva som er avvik fra denne normalen. Av samme grunn er FKS skeptisk til at krav til kunnskap om samiske barns rettigheter og samiske forhold trekkes frem spesielt, uten å settes i sammenheng med alle barns rettigheter (§1 siste avsnitt).

Kunnskap om det flerkulturelle samfunn er en basiskompetanse som må ivaretas på en likeverdighetsfremmende måte på alle fagområder i førskolelærerutdanningen. Viktig kunnskap og ferdigheter er at kandidaten trekke inn perspektiver som viser og belyser at ulike rettigheter er ment å fremme likeverd og respekt for forskjellige behov.

Kunstfag og mangfold

Innenfor kunstfagene handler flerkulturell kompetanse om kjennskap til og evne til å benytte en større bredde av kunstneriske uttrykk og tradisjoner innenfor de forskjellige kunstformene. Det må sørges for profesjonalitet i all kunstformidling og man må unngå at såkalt ”flerkulturelle” eller ”etniske” kunstuttrykk marginaliseres og blir redusert til midler for integrering eller eksotiske innslag i barnehagehverdagen. Økt bredde vil samtidig medføre at flere barn med minoritetsbakgrunn kan oppleve å være på ”hjemmebane”, mens den ukjente ”bortebanen” blir kjent og normal for de barna som ikke kjente kunstuttrykket fra før.

Skeptisk til navneendring

Forslaget til forskrift foreslår å endre navnet til barnehagelærerutdanning, utdanning av lærere for barnehagen. FKS er skeptisk til dette. Barnehage skal være noe annet enn skole, det er ”før skole”, og derfor er det viktig at betegnelsen på utdanningen og endelig yrkestittel også tydeliggjør denne viktige forskjellen. Størst fokus må være rettet mot barns frie lek og utvikling gjennom estetiske og fysiske prosesser, tilrettelagt av pedagoger med kunstfaglig kompetanse og godt utviklet trygghet til å avstå fra å styre og kontrollere leken. En mulig yrkestittel kunne derfor være barnehagepedagog, om man velger å gå bort fra førskolelærer.

Fellesrådet for kunstfagene i skolen anbefaler:

- At ny forskrift for rammeplan for førskolelærerutdanningen tar opp føringene fra Ungdomsskolemeldingen og gir økt – ikke redusert – fokus på praktiske læreprosesser og kunstfag.
- At kunstfagene får en mer fremtredende plass i utdanningen og anses som viktig basiskompetanse for hele feltet, og ikke begrenses til ett kunnskapsområde med stort og diffust omfang.
- At kunstfagene inngår som obligatoriske fag i alle tre studieår og ikke kan velges bort i 3. studieår.
- At flere kunstfag eksplisitt trekkes inn i rammeplanen, særlig ønsker FKS et økt fokus på dans, kreativ norsk og medierte kunstformer.
- At studiepoeng følger fag, for å sikre utdanningens attraktivitet og at kunstfagene blir synliggjort som viktig fagkompetanse.
- At kunnskap om det flerkulturelle samfunn og minoritetskulturer settes i sammenheng med alle barns hverdag og innarbeides i alle fagområder. For kunstfagene skal temaet vektlegges gjennom fokus på kvalitet, likeverd og økt bredde og mangfold av og i kunstuttrykk.
- At utdanningen, om det skal bytte navn, vurderer betegnelser som fremhever barnehagens spesielle karakter og klart skiller det fra skole. Et mulig alternativ er barnehagepedagog.

Med vennlig hilsen
Fellesrådet for kunstfagene i skolen

Ellen Stokland
daglig leder